

RUDAR

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

... Glasilo slovenskih rudarjev ...

Gospodstvo alpske montanske družbe v Seegrabnu v Ljubnem.

Z ozirom na silno draginjo so tudi tukajšnji rudarji zahtevali od alpske montanske družbe večjih plač. Zahteve so bile tem bolj opravičene, ker je alpska montanska družba skrajšala gospodarske plače. Izmed rudarjev jih je večina mislilo, da bo alpina privolila v zvišanje plač. Toda rudarji so doživeli razočaranje, zakaj alpina je privolila samo pri gosposkem šihu zaposlenim individualno zvišanje od 10 do 15 vinarjev. Naredila se je druga vloga, naj se dovoli to zvišanje vsem pri gosposkem šihu zaposlenim. To vlogo pa je alpina zavrnila, češ, da ne more več privoliti kakor je. Tistim rudarjem, ki delajo za pogojno plačo, pa se je reklo, da so se plače itak že povečale in da se tudi še bodo. In sicer zategadelj, ker bo družba v tehničnem oziru jamo preuredila. Družba v Seegrabnu se mnogo bavi z oskrbo dobrega zraka in misli, da je bilo samo na ta način možno, dobiti večjo plačo. Vsekako pa pravi tudi uradna statistika, da so se plače v rudarskem okrožju Ljubno povečale. Toda plače se niso povečale draginji primerno, pač pa je položaj rudarjev slabši kakor prej. Družba pa modro zamolči, da se rudarji vedno bolj priganjajo in da se zaradi tega izkoplje mnogo več premoga. Ako se je dosegel z največjim naporom boljši zaslužek, tedaj se je tudi skrbelo za to, da se je akord utrgaval, tako da so rudarji tropoma zapuščali okrožje, čeprav so bili potem drugod često razočarani in so se morali prepričati, da je kapitalizem povsod enako nenasiten izkoriščevalec. Oporozili smo že na enostransko zvišanje plač, toda zdaj pride še vse lepše. Sortirni delavci v Münzenbergu in tudi nekateri profesionisti niso dosegli nikakega izboljšanja, čeprav so se zanj že dolgo potegovali. Po naročilu prizadetih delavcev v Münzenbergu so posredovali združni delegati, da bi tudi ti delavci dobili izboljšanje. Toda tu so lepo naleteli. Družba je kratkomalo izjavila, da ne da ničesar, češ, da so plače pri tem rovu že itak večje kakor pri drugih dveh. Ali je to tudi res, bomo kmalu videli. Ako bi bilo to tudi res, tedaj alpina nima prav s tem utemeljevanjem, ker je prikrajšala pogojno plačo (Geding) in je torej popolnoma upravičeno, da se tudi tem prizadetim delavcem plača poveča.

Alpina se naenkrat izgovarja, da hoče odpraviti neenake plače in uvesti za vse delavce enake. Tudi z ozirom na plače ob veliki temperaturi se je poizkusilo stvar tako zabrniti, da bi delavci ne mogli izračunati svojega zaslužka. Tu pa je naloga rudarjev, da vbodoče strogo kontrolirajo. Za mesečne plače se je zahtevala draginska doklada v znesku 10 kron. Toda o tej zahtevi se družba še ni izjavila in si misli, noben odgovor je tudi odgovor. Tudi so nastopili kopači v Münzenbergu proti slabi navadi, da se prideljujejo starim kopačem učni kopači (Lehrhäuer). Ti učni kopači ne delajo na oddeljenem mestu, ampak jih gonijo po vsej jami, zaslužek pa se prepiše na tisti kraj, kamor so bili oddeljeni. Seveda je pri tem nemožna sleherna kontrola. Delegatom se je sicer dejalo, da se bo ta neprimerost odpravila, toda povpraševali smo pri rudarjih in smo zvedeli, da se to ni zgodilo. Iz tega razvidimo, kako skrbna je alpina pri odplačevanju delavcem. Toda tudi v drugih ozirih se alpina trudi na vse načine, da bi rudarjem zagrenila življenje. Rudarji, ki bi že dosegli karentni čas pri pokojninski blagajni, se odpuščajo s hinavskim utemeljevanjem, da jim škoduje jamski zrak in tukajšnje podnebje in da naj gredo v južne rudnike. Večje nesramnosti si sploh ne moremo misliti. Tu naj bi delavcu zrak ne bil primeren, kjer se toliko domišljajo na dobro zračenje v jami, pač pa naj dela v kaki drugi smrdi jami, kjer pa bo zanj bolj zdravo. Seveda je tudi bratovskoskladnični zdravnik storil svoje in je srečno prišel do prepričanja, da je odpušitev v največjo korist rudarju. Ko pa se je gospoda bratovskoskladničnega zdravnika malo bliže potipalo, je dejal, da je mož že prej bil bolan prišel. Tu pa bi mi vprašali gospoda ravnatelja, zakaj se sprejme tak rudar na delo, ako je bolan? Na ta način je izgubilo že mnogo delavcev delo. Gospodje se prav nič ne zmenijo in odpuščajo bolne rudarje preden so dosegli karentni čas. Mi dobro poznamo prekanjenost teh gospodov: na ta način hočejo obvarovati bratovsko skladnico pasivnosti!

To škandalno gospodstvo zopet jasno priča, kako krvavo potrebna je odprava bratovskoskladničnega sistema in da se rudarje zavaruje v posebni starostni zavarovalnici. Na ta način bi ne bil vpliv rudniških posestnikov in njih trabantov

na rudarje tako velik, da se delavcem odvzame kruh pred karentno dobo. Gospodje se seveda prav nič ne brigajo za rudarja in njegovo družino, njim je vseeno, ali družina propade. Tudi z mladimi rudarji se postopa na enak način. Za prav neznan plačo morajo opravljati najraznovrstnejša težka dela. Ako zahteva mladi rudar več plače, ker ne more izhajati, tedaj se mu odgovori: „Kaj pa hočeš, saj ne rabiš, ko si vendar še pri očetu!“ Torej stari izkoriščani oče naj bi sina še zastonj hranil? Zaradi teh razmer je nevolja med rudarji vedno večja. Nekateri mislijo, najboljša bi bilo, ako bi zapodili par uradnikov in obratnih vodij; ti popolnoma pozabijo, da v tem slučaju ne gre samo za upravo, ampak predvsem za ves kapitalistični sistem, ki ga je uvedla alpina. Tu se je treba boriti proti vsemu sistemu alpine. Toda odslej je velika množica ta boj zanemarjala s tem, da ni pristopila organizaciji. Zaradi te brezbriznosti rudarjev je postala alpina tudi tako mogočna. Ali hočete, da bo vbodoče drugače, tedaj za to ni druge pomoči, kakor pristop k organizaciji. To bo koristnejše in tudi častnejše kakor pa svoje tovariše pri uradnikih črniti, da premalo naredi, kar smo žalibog opazili pri nekaterih rudarjih, ki mislijo, da se bodo na ta žalosten način prikupiti uradnikom.

Zategadelj pa v boj, v odkrit, pošten bo proti vsemu sistemu in uspeh ne bo izostal!

Marsikateri rudarji mislijo, naši združni delegati so krivi, da se ni več doseglo in zabavljajo čez nje. Tudi ti nočejo izprevideti, da so delegati brez moči, ako ne stoji za njimi krepka organizacija. Veliko teh nespametnih obrekovalcev pravi: „Ako bi bil jaz delegat, jaz bi že storil!“ Toda mi smo že videli, da ravno tisti, ki največ kriče in zabavljajo, v odločilnih trenutkih sramotno pobegnejo in zapuste svoje tovariše. Zategadelj pa vsi v organizacijo, pa bo gotovo boljše!

Gibanje rudarjev na Angleškem.

Na povabilo komunističnega delavskega izobraževalnega društva v Londonu je predaval škotski rudar Avgust Siegl o rudarskem gibanju v Veliki Britaniji. Avgust Siegl se je udeležil velike stavke na Nemškem l. 1889., od l. 1889. pa dela na Škotskem. Zaradi svojega

LISTEK.

Junaki razrednega boja.

Amerikansko delavstvo ni izlepa izvojevalo večjega gospodarskega boja, kakor je bila pravkar končana stavka rudarjev v Westmoreland County v državi Pensilvanija. In redko se je kapital posluževal hujšega terorizma in surovejših nasilnosti — pričeni z metanjem delavcev iz stanovanj pa gor do hladnokrvne moritve — kakor se je to godilo v tem gospodarskem boju, da bi se stavka ubila in bi se jamski sužnji zopet prisilili k delu. Državni biriči, ti slavnoznani pensilvanijski „Kazaki“ in zasebna policija jamskih baronov so uganjali največje nasilnosti proti rudarjem, pri tem delu je pomagala tudi razredna justica in pa duhovniki katoliške cerkve. Tem združenim sovražnikom so rudarji končno podlegli, toda njih boj ostane slavnega spomina v zgodovini proletarskih bojev. Saj je ta boj sijajen dokaz občudovanja vredne požrtvovalnosti in ži-

lave vztrajnosti, kakor jo še nismo opazili pri ameriškanskih delavcih.

Westmoreland County, pozorišče boja leži v zahodnem delu države Pennsilvanija; vsega skupaj je tu zaposlenih kakih 20.000 delavcev. Pred 20 leti so delali tu večinoma Irci, Angleži in Nemci. Ker pa so se ti delavci zavedali svoje razrednosti in so družbo porazili v uspešni stavki, so si podjetniki iskali cenejših delavskih moči, ki bi se dale rajši izkoriščati. Zategadelj so sprejemali Ogre, Ruse, Poljake in Slovence, ker se ti še niso zavedali pomena in moči strokovne organizacije ter so se torej dali izkoriščati. Rudarska organizacija se je sicer trudila, da bi zanesla med te ljudi organizacijsko misel, toda brezuspešno. Rudarji so ostali topi in brezbrizni; roko v roki pa je šlo tudi vedno silnejše poslabšanje njih položaja.

Toda končno je vendar bila potrpežljivost rudarjev pri kraju. Ustanovili so si organizacijo ki je sicer bila še majhna, a je vsaj prevzela vodstvo gibanja. Meseca marca lanskega leta so stavili svoje zahteve, katerih najvažnejše so bile: plača po teži premoga; premog naj vagajo ljudje,

ki jih nastavijo in plačajo rudarji sami (radi goljufije pri vaganju premoga!); osemurni delavni čas. Na te ponižne in skromne zahteve so odgovorili podjetniki kratkomalo: ne! Nato se je sklenilo dne 10. marca 1910 stavka; do konca meseca je stavkalo že 18.000 rudarjev.

Takoj po izbruhu stavke so pričeli podjetniki s „pripravami“. Najprej so morali grmeti proti organizaciji in vodstvu duhovniki, ki so jih bili podjetniki pridobili zase s tem, da so jim podarili zemljišča za cerkve in župnišča. Nato pa se je dvignila združena vojska policajev in oblasti, da bi pognala stavkujoče iz stanovanj. V kratkem času je bilo vrženih 10.000 družin na cesto. Noč in dan so udirali ti nasilneži v stanovanja rudarjev, metali so ljudi iz postelj, podili jih od miz in jih gnali s sabljami in korobači na prosto. Rudniškemu kapitalu prijazni sodniki so metali stavkujoče v zapore in jim prepovedali shode. Sprevidi so bili prepovedani; ko je šla nekoč tropa žen z otroki mimo rudnika, so jih oblili z vrel vodo, tako da so dobili velike opekline, krajtega so bile žene brez slehernega vzroka pri-

dolgega bivanja v deželi je dobro poučen o rudarskem gibanju na Angleškem. Siegl je izvajal tako-le:

Angleško rudarsko gibanje se često naplačno presoja. Iz dejstva, da so zavzemali angleški rudarji na rudarskih mednarodnih kongresih vedno bolj mirno, mlačno stališče, se je sklepalo, da je angleški rudar popolnoma konservativen. To pa nikakor ni res. Prav tako naplačno je tudi domnevanje, da je angleški rudar zadovoljen s svojo usodo in se zadovolji s preprostimi strokovnimi organizacijami. Udeležil sem se nemškega rudarskega gibanja; je dejal Siegl, reči pa moram, da angleškega delavca nihče ne prekosi, kar se tiče poguma in požrtvovalnosti. Odkar sem na Škotskem je prišlo do številnih bojov med rudarji in rudniškimi posestniki. Pred davnimi leti so bili škotski rudarji še celi sužnji. Lahko so se prodali z jamami, kakor se proda kos živine.

Ako to pomislimo in se ozremo na današnji položaj angleških rudarjev, tedaj moramo priznati velik napredek. Toda ta napredek je stal tudi mnogo žrtv. Spominjam samo velike stavke v Durhanne, l. 1893., ki je trpela 12 tednov in je nesrečno končala. Potem na veliko stavko v srednji Angleški, ki se je vršila z največjo srditostjo. Tedaj je bil današnji minister Asquith član vlade. Pripovedujejo, da on ni brez krivde, da se je tedaj streljalo na delavce. Tudi ta stavka je bila izgubljena. Leta 1894. je zopet izbruhnila na Škotskem obrambna stavka zaradi reduciranja plač in tedaj sem spoznal pogum in izredno srčnost škotskega rudarja, ki se je ob neverjetno majhni podpori boril cele štiri mesece proti podjetniški premoči ter je končno podlegel. Toda vse to jasno kaže značaj angleškega rudarja, ki vključ vsem tem porazom niso obupali, ampak so le še z večjo vztrajnostjo šli na delo, da so okrepili svojo slabo organizacijo. Posledica tega vztrajnega in žilavega dela je tudi bila, da so podjetniki polagoma izprevideli brezkoristnost svojih „zmag“ in so priznali rudarske organizacije.

Od l. 1900. so se upeljali takozvani zedinjevalni uradi. Sedaj imamo v vsi angleški rudniški industriji vsega vkup šest zedinjevalnih uradov, ki določajo minimalne cene za posamezna okrožja. Skupna angleška rudarska organizacija se imenuje Miners Federation in šteje okolo 610.000 članov, ki so skoro jamski delavci. Ker je v Angleških rudnikih zaposlenih vsega vkup okolo 800.000 jamskih delavcev, je torej organiziranih tričetrtine, ponekod celo čez 90 odstotkov. Ne sme pa se misliti, da se vsem delavcem izplačuje določena minimalna plača, ki znaša na Škotskem 7 kron 9 vin. Jaz poznam mnogo tovarišev, ki vključ tarifni pogodbi ne dobe določene minimalne plače, ampak pogosto samo po 3¹/₂, do 3³/₄ krone. Temu so vzrok posamezni podjetniki, ako se ti nočejo vdati in izboljšati plače, tedaj se delo ustavi in se prične s stavko. Te vrste podjetniki so tudi zakrivilili še vedno trajajočo stavko rudarjev v južnem Walesu. Sploh se vedno dogajajo stavke zaradi tega, ker podjetniki nočejo povsod izplačevati minimalnih plač. Nikakor ni izključeno, da se prične prihodnje leto po vsi Angleški splošno rudarsko

jete. Še nasilnejše se je postopalo z možmi. Veliko število je bilo mučenih in težko ranjenih, dvajset pa so jih podjetniški krvniki hladnokrvno umorili. In samo nekateri izmed morilcev so prišli na zatožno klop, pa še ti so bili večinoma oproščeni, samo par je bilo obsojenih na lahko kazen, k večjemu do šest mesecev.

Toda kljub vsem tem nasilnostim so stavkujoči vztrajali. S pomočjo javnih prispevkov so si postavili šatore in skupne kuhinje. Poleti je bilo bivanje v šatorih prijetnejše kakor v zaduhlih stanovanjih, ko pa je zapadel sneg, je prišla beda. Bosi so hodili delavci in njih družina po snegu. Vsa pogajanja so se izjalovila, kakor tudi da bi višje oblasti nastopile proti rudniškim podjetnikom radi očitnih protipostavnosti. Slednjič ni preostajalo stavkujočim nič drugega, kakor stavko končati. Toda njih boj bo ostal v živem spominu. Dasi so morali brezpogojno zopet na delo, vendar so ostali nerazcepljeni. In v tej vztrajnosti je veliki pomen boja junakov v Westmoreland County.

gibanje v ta namen, da se trdneje zavarujejo določene minimalne plače, da se ne bo podjetnik igral z njimi, ampak da jih bo tudi pripravljen izplačevati.

Brezdvomno pa bi angleška rudarska organizacija lahko mnogo več dosegla kakor je, ako bi si bilo vodstvo obenem s članstvom svesto, kako velik pomen ima rudništvo v gospodarskem življenju.

Marsikateri starejši voditelji angleških rudarjev so bolj konservativnega mišljenja kakor zahtevajo koristi rudarjev. Ako bi iz delavskih vrst samih vedno in vedno ne prihajali sunki in gibljaji, tedaj bi organizacija kmalu zašla v mrtvo brezbriznost. Z veseljem pa se mora konstatirati, da se nahaja med mlajšimi voditelji mnogo krepkih, izobraženih in v političnem oziru odločnih mož. Bodočnost angleškega rudarskega gibanja temelji v tem, da si pridobe te mlade moči zaupanje množic. Povedati pa tudi moram, da bi konservativni angleški voditelji že davno izgubili svojo veljavo, ako bi se angleško delavstvo samo malo bolj zanimalo za svoje koristi.

Tudi med organiziranimi angleškimi delavci vlada brezbriznost in nerazumevanje napram modernim vprašanjem. Samo en primer: Mi bi že zdavnaj imeli strokovni list, ako bi ga člani zahtevali. Zborovanja članov, poučna predavanja in primerne knjige: vsega tega je tako malo med angleškimi rudarji, da skoro ni vredno govoriti. Ne da bi pretiraval, lahko rečem, da ni nikjer drugje toliko dušne omejenosti kakor med angleškimi rudarji. Tudi za to en primer: Pri nobenem angleškem rudniku ne obstoje zdravstvene naprave. Kopnic in podobnih naprav ne dobite nikjer. Na mednarodnih rudarskih kongresih so angleški delegatje spoznali korist teh naprav, zlasti kopnic, in se jim je posrečilo, da se je v načrtu za preosnovo rudniškega zakona sklenilo, naj se pri vseh rudnikih ustanove kopnice. In kdo je protestiral proti temu načrtu? Ne rudniški posestniki, pač pa veliko rudarjev, zlasti v severni Angleški. Ti bi šli rajši umazani domov, kakor da bi se umili, ko pridejo iz rudnikov. To dejstvo naj zadostuje, da se označi dušna višina angleškega rudarja. Toda vključ temu sem prepričan, da se bo posrečilo premagati konservativnost angleškega rudarskega gibanja.

Revirna konferenca v Trbovljah.

Dne 20. avgusta se je vršila v Trbovljah v Delavskem Domu revirna konferenca južnih pokrajin. Zastopane so bile vse podružnice razen Kočevja, vodstvo Unije je zastopal načelnik sodrug Jarolim. Strokovno komisijo za slovenske pokrajine je zastopal sodrug Mlinar iz Ljubljane. Navzočih je bilo tudi pet članov revirnega odbora urednik in upravnik „Rudarja“ in strokovni tajnik sodrug Tokan. Vsega vkup je bilo prisotnih 22 delegatov.

Konferenco je otvoril predsednik revirnega odbora sodrug Čobal. Pozdravil je vse navzoče in prosil, da se izvoli predsedstvo. Na predlog sodruga Sitterja so bili enoglasno izvoljeni sodrug Štravs (Idrija) za predsednika, sodrug Uile (Zagorje) za podpredsednika in sodrug Malovrh (Hrastnik) za zapisnikarja.

Konferenca je izjavila sožalje idrijski podružnici na izgubi vrlega člana in delavskega bojovníka Ivana Kokalja, ki je nedavno umrl. Pokojnik je bil vedno vrl bojovník za delavske interese rudarjev; nazadnje je bil podžupan idrijski. (Udeleženci ustanejo s sedežev.)

Izvoljeno predsedstvo je zasedlo svoja mesta. Sodrugi Štravs se zahvali za izvolitev in prosi navzoče, da bi se držali zborovalnega reda. Strokovni tajnik sodrug Tokan prebere zborovalni red, ki ga je konferenca tudi sprejela. Nato se oglasi za besedo sodrug Sitter in poda

tajniško poročilo.

Tajniško poročilo je bilo jako obširno, kar je povsem naravno, ker ima tajnik južnega revirja zelo mnogo dela. Sodrugi tajnik je obširno opisoval stavko v Labinju, plačilno gibanje v Črnem in v Trbovljah in zlasti bratovsko skladnične zadeve. Podal je tudi jasno sliko o rudarskozadružnih zadevah, intervencijah, o tožbah, prošnjah in škodih. Ker je tajniško poročilo jako zanimivo in nudi jasen vpogled v rudarsko gibanje, zato ga

bomo prinesli v polnem obsegu v prihodnjih številkah „Rudarja“. Sodrugi Sitter je poudarjal, da se je od strani tajništva storilo vse, kar je bilo možno. Lahko pa bi se bilo storili še mnogo več, ako bi bili rudarji zavednejši in bi se organizirali: Končno prosi sodrug Sitter, da naj se vzame poročilo na znanje.

Sodrugi Štravs: Želi še kdo besede? Ker se nihče ne javi, dam tajniško poročilo na glasovanje. Kdor je za to, da se vzame tajniško poročilo na znanje, naj dvigne roko

Tajniško poročilo se je vzelo enoglasno na znanje.

Nato prevzame predsedstvo sodrug Uile, sodrug Štravs pa se peča z razmerami idrijske podružnice. Nato predlaga, da se izreče odstopivšemu tajniku sodrugu Sitterju zahvala in priznanje za njegovo požrtvovalno in vztrajno delovanje. Predlog se je sprejel enoglasno.

Sodrugi Štravs prevzame zopet predsedstvo in poda besedo novemu strokovnemu tajniku za južno okrožje sodrugu Tokanu, ki poroča o drugi točki dnevnega reda:

organizacija in taktika.

Sodrugi Tokan: „O organizaciji in taktiki se govori pri vseh konferencah, kar je povsem naravno, kajti o teh točkah si moramo biti na jasnem. Treba je začrtati pota prihodnjega dela Z obžalovanjem sem slišal o nekaki delni reakciji v rudarskem gibanju. Neobhodno potrebno je torej, da se napravi načrt o prihodnjem delu. Rudarska organizacija je v primeri z velikim številom rudarjev v slovenskih pokrajinah zelo majhna. Treba je torej poiskati pota, da dvignemo organizacijo na primerno višino. Podjetniki se zavedajo, da rudarska organizacija ni tako močna kakor bi morala biti, zato so tudi toliko oblastni, da se branijo obravnavati z zaupniki organizacije. Tudi moč zadružnih delegatov je samo navidezna, to pa zato, ker ne stoji za njimi mogočna armada organiziranih delavcev. Strokovni organizaciji se žal, prisojja premajhna važnost. In vendar je strokovna organizacija tista os, ki se suče okolo nje vse gibanje delavstva, ona ima največ vpliva na izboljšanje delavskega položaja, zato moramo iti vsi na vztrajno delo za njo. Saj taktika za strokovno delo ni pretežka in je izvedljiva. Predvsem pa je treba uvažati, da se morajo prispevki redno plačevati, kajti brez rednega plačevanja prispevkov, organizacija ne more izhajati. Finančna sredstva so ena najvažnejših orožij v boju proti kapitalizmu. Razložiti pa se tudi mora delavcem, zakaj je neobhodno potrebno, da se prispevki plačujejo. Kako vestno izpolnjujejo v tem oziru svoje dolžnosti podjetniki! Zato se podjetniki tudi zavedajo svoje moči in zato so v zadnjem času tako ošabni napram delavstvu, da odklanjajo celo pogajanja z zaupniki delavskih organizacij. Podjetniške organizacije se povsod širijo, celo na Kranjskem imamo že podružnico industrijev. Centrala na Dunaju hoče pridobiti vse podjetnike, počenši od velikih kapitalistov pa dol do malih obrtnikov. Zato moramo napeti vse sile, da dvignemo organizacijo.

Povsod vidimo, kako brezbrizni so slovenski rudarji do svoje organizacije, organiziranih je samo peščica. In te peščice naj se podjetništvo boji? In kje naj vzame ta peščica potrebna sredstva za boj? Velika brezvestnost je, kdor to spozna pa kljub temu ne gre v organizacijo! Treba je torej predramiti vse rudarje, da spoznajo nujnost organizacije in se organizirajo. Zlasti je treba začet pri mladini! Ozrimo se na mladino!

Na Kranjskem in na Štajerskem v Hrastniku in Trbovljah se je v tem oziru že pričelo delati. Ustanovila se je mladinska organizacija, ki širi med svojimi člani izobrazbo v razrednem, proletarskem duhu, obenem pa tudi skrbi za primerno zabavo. Na ta način se naša mladina vzgaja in pripravlja za strokovno organizacijo. To delo pa se mora še pospešiti in mladinsko organizacijo moramo podpirati z vsemi silami. Gospodarski boji so hudi, zato se moramo nanje temeljito pripraviti. Čujejo se tudi tožbe, češ, prispevki so preveliki! To je prazna fraza; kajti nobena centrala v Avstriji nima tako majhnih prispevkov kakor Unija rudarjev. In pri vseh teh majhnih prispevkih nudi Unija svojim članom še toliko ugodnosti, kakor mrliško, bolniško, potovalno in stavkovno podporo! Ako pa dvignemo število organiziranih rudarjev, bomo dvignili tudi „Ru-

darja" in tudi Zarjo". Pomisliti je treba, da je tisek jako važen činitelj v propagiranju delavskega gibanja. Naloga delegatov je, da занесеjo tole misel med rudarje in delajo z vsemi silami za njeno uresničenje: Okrepimo organizacijo in nabirajmo stalnih naročnikov za „Zarjo!“ Treba je delati na vsej črti in sicer sistematično, vztrajno! Zaupnik mora paziti, da si delavci z nepremišljenostjo ne nakopljejo nesreče. Delati se mora vedno v sporazumu s centralno organizacijo, zato pa smo centralno organizirani! Vse krivice, vse napake in nedostatkosti v rudnikih naj se povedo zaupnikom, da se stvar uredi s preudarkom! Tisto trenutno zaroputanje je ponavadi škodljivo in tudi nima trajnih uspehov. Ako pojdemo torej na delo v tem smislu, kakor sem govoril, tedaj se gotovo snidemo čez leto dni z lepimi uspehi. Veselilo bi me, ako bi posamezni delegati sami podali še kakih nasvetov!

(Konec prihodnjic.)

Rudarski shodi:

V Zabukovcih na Štajerskem v nedeljo dne 3. septembra t. l. ob 9. uri dopoldne v gostilni gospe Grainer.

V Črnem na Koroškem v nedeljo dne 10. septembra ob 12. uri opoldne v gostilni gospoda Kruljca.

V Lešah v nedeljo dne 10. septembra t. l. ob 4. uri popoldne. (Prostor zborovanja bo označen na vabilih.)

Vsem shodom bo dnevni red: Gospodarski položaj delavstva in pomen strokovne organizacije za rudarje.

Na vseh shodih bosta poročala sodruga Ivan Tokan in Ig. Sitter iz Trbovelj.

Vse delavstvo v navedenih krajih vabimo, da se udeleži sklicanih shodov, ker je dnevni red jako važen.

Rudarsko tajništvo.

Svarilo! Alpska montanska družba nabira iz vseh krajev rudarje in jim obeta, da se zasluži na ših pet kron. S temi obljubami se posreči družbi ljudi prevarati, kajti izključno je, da bi mogli rudarji doseči tako plačo. Rudarji se nabirajo samo zategadelj, da bi dobila alpina cene in voljne delavske moči in da bi pregnala domače delavce, da bi potem alpina s priseljenimi delavci tako gospodarila, kakor se ji poljubi. Zategadelj se rudarji svare v njih lastnem interesu, naj se ne dajo zvoditi.

Naznanilo. Na zadnji revirni konferenci dne 20. avgusta so se izražale želje, da bi list izhajal ob sredah mesto ob četrtkih, kakor je to bilo doslej, in sicer zategadelj, da bi imeli tudi oddaljenejši naročniki list vsaj do nedelje v rokah. Zato bode izhajal „Rudar“ vsako prvo, drugo in četrto sredo v mesecu in sicer se prične ta sprememba s prihodnjo številko.

Upravništvo „Rudarja“.

Strokovni pregled.

s **Kako se bori kapitalistična družba proti delavskim organizacijam.** V južnokaliifornskem mestu Los Angeles (Amerika) so pred kratkim prišli tri delavce, med njimi predsednika organizacije strojnikov in so jih obdolžili, da so razstrelili neko javno poslopje. Vendar pa so morali vse tri izpustiti, ker jim niso mogli ničesar dokazati. Te obdolžitve imajo predvsem namen, ovirati napredek strokovnih organizacij, ki so se pravkar pričele lepo razvijati. V boju proti organiziranemu delavstvu meščanski družbi ni nobeno sredstvo preizkušeno!

s **Angleško strokovno gibanje.** Splošne zveza strokovnih organizacij Velike Britanije (General Federation of Trade Unions) je imela koncem marca 1911 135 organizacij s 711.994 člani (za 8903 več kakor v marcu 1910). Od leta 1907 se je zveza bolj počasi razširjala, zakaj že tedaj je imela 116 organizacij s 630.993 člani. Skupni dohodki so znašali v upravnem letu 1910/1911 35.332 funtov šterlingov (funt šterlingov je 24 K), izdatki pa so bili mnogo večji — največ zaradi boja v ladjedelnicah — in so znašali 74.953 funtov šterlingov; zategadelj je padlo skupno premoženje od 99.903 funtov šterlingov. Zmanjšanje prispevkov torej ni bila tako modra stvar kakor so mislili tisti, ki so se zato tako potegovali. Še ena velika stavka pa bo zveza močno oslabiljena. Kljub temu, da se je število članov pomnožilo, je bilo manj dohodkov iz prispevkov kakor v letu 1909/1910, in sicer za 1560 funtov šterlingov manj. Izdatki za stavkovne podpore niso bili še nikdar tako visoki kakor to leto, prav tako so bili tudi upravni stroški večji kakor v vseh letih prej razen let 1908/1909 in 1909/1910. Verjetno je, da se bo ustanovila namesto dosedanjih treh osrednjih zvez samo ena deželna centrala; za to se je izrekla že skupna zveza strokovnih organi-

zacij, kakor tudi strokovni kongres in delavska stranka. Toda to se ne bo zgodilo še tako kmalu, zakaj reforme potrebujejo na Angleškem mnogo časa pa naj bodo še tako potrebne in primerne.

s **Stavka na Francoskem v letu 1909.** Kakor pri nas, tako se delajo tudi na Francoskem uradne statistike silno počasi. Tako je izšla šele sedaj uradna statistika o stavkah v letu 1909. Iz statistike je razvidno, da se je konjunktura izboljšala. Medtem, ko je leta 1908 padlo število stavkujočih oseb in tudi število stavkovnih dni, se je v letu 1909 povečalo število stavkujočih oseb za 68.000, število stavkovnih dni pa se je skoraj podvojilo. Povprečno število stavkovnih dni je bilo v letu 1909 za osebo 20 dni. Število stavk pa je padlo, iz česar sklepamo, da vedno bolj mineva doba majhnih krajevnih stavk, na njih mesto pa stopa doba večjih, obsežnejših gospodarskih bojev. Število stavkujočih oseb je znašalo v letu 1909 147.291 mož, 14.088 žen in 6112 mladih oseb. Število podjetij, kjer se je stavkalo, znaša 5672 proti 4641 v letu 1908. Leta 1908 je končalo samo 47.44 odstotkov stavk s popolnim ali delnim uspehom, leta 1909 pa 58.73 odstotkov. Večina so stavkali za povečanje plač. Vseh stavk je bilo 1025; izmed teh se jih je vršilo za povečanje plač 620, torej 60.49 odstotkov s 105.282 stavkujočimi in z 2.561.114 stavkovnimi dnevi. Uspehi so bili sledeči:

	stavke	stavkujoči
popolen uspeh	131	22.610
pogodba	251	54.973
poraz	238	27.799

Obrambnih stavk zaradi slabšanja plač je bilo 29 s 5028 osebami; 19 s 720 osebami jih je bilo izgubljenih. Zaradi krajšega delavnega časa se je vršilo 113 stavk z 29.204 stavkujočimi, 69.10 odstotkov izmed teh je bilo izgubljenih, kar priča o velikem odporu podjetnikov proti krajšemu delovnemu času. Pri tem pa se je treba ozirati na dejstvo, da znaša delovni čas splošno še 10 do 11 ur.

Dopisi.

d **Zagorje ob Savi.** Naša mladinska organizacija se lepo razvija. Poleg resne izobrazbe v razrednem duhu nudi svojim članom tudi veseliga razvedrila. Tako sta se igrali zadnjič igri „Pot do srca“ in „Mesalina“. Igralci so rešili svoje vloge v popolno zadovoljnost mnogoštevilnega občinstva, o čemer je pričal glasen aplavz. Splošna želja je, da naša vrla mladinska organizacija kmalu zopet razveseli s tako veselo prireditvijo kakor je bila ta.

d **Trbovlje.** Dne 20. avgusta smo imeli tu dobro obiskan ljudski shod z dnevnim redom: Politični položaj v Avstriji in delavstvo. Shod se je vršil na dvorišču Delavskega Doma. Prvi je poročal strokovni rudarski tajnik sodrug Tokan. Pojasnil je, kako nesramno politiko uganja v državnem zboru protiljudska večina. Meščanske stranke se brigajo za vse drugo prej kakor za ljudske potrebe. In med temi protiljudskimi elementi stoje v prvi vrsti slovenski klerikalni poslanci. Potem pa imajo ti ljudje še pogum trditi, da rešujejo in delajo za slovenskega kmeta. V resnici pa pomagajo samo oderušim veleagrarcem. Treba je, da si delavsko ljudstvo dobro zapomni to izdajalsko hinavščino in na dan obračuna temeljito pomeđe s temi ljudskimi izdajalci, kakor so slovenski klerikalci. Govor sodruga Tokana je bil sprejet z živahnim odobravanjem — Za njim je govoril sodrug Mrak, ki je zlasti osvetljeval klerikalno hinavščino, kako vedno kriče klerikalni agitatorji, da gre za vero in samo za vero, pri tem pa jim gre v resnici za njihove trebuhe. Opozarjal je na potrebo strokovne in politične izobrazbe za slehnega delavca, zakaj le politično in strokovno izobraženo delavstvo bo lahko zmagonosno dobojevalo boj s kapitalistično družbo. Zatorej vsi do zadnjega moža v strokovno organizacijo! Pa tudi politična izobrazba je za delavstvo življenska potreba in da se ta politična izobrazba dvigne, je treba predvsem brati socialistične spise in knjige. Zato pa je dolžnost vsakega slovenskega rudarja, ki misli na resno izboljšanje svojega položaja in se hoče izobraziti, da je poleg strokovne organizacije tudi član politične organizacije, da bere poleg našega strokovnega lista „Rudar“ tudi naš delavski dnevnik „Zarjo“. Naj ne bo zavednega delavca, ki bi ne bral in ne bil naročnik „Zarje“. Vsi na delo na strokovnem in političnem polju, na resno vztrajno delo, pa bomo lahko kmalu izboljšali svoj položaj! Tem uvaževanja vrednim besedam je sledilo živo odobravanje, nakar je imel zaključni govor predsednik shoda sodrug Sitter, ki ki je v ostrih besedah obsodil sirovo, skrajno neolikano postopanje nekega neotesanca, ki v rudniku zbija starim rudarjem klobuk z glave, ker se mu pri delu ne morejo odkriti, vse to pa je prišlo zategadelj tako daleč, ker se rudarji v Trbovljah premalo brigajo za lastne koristi in se ne organizirajo tako kakor bi bilo želeti. Ako rudarji hočejo, da se vbodoče ne bodo več dogajale take sirovosti in da se bo takim sirovežem pokazala pot iz doline, tedaj naj se oklenejo svoje strokovne organizacije in uspehi ne bodo izostali. Končno je sodrug Sitter še po-

vabil vse prisotne na veselico, ki se bo vršila prihodnjo nedeljo na dvorišču Delavskega Doma. Nato se je shod zaključil.

d **Velenje.** Strelni mojster Jožef Šurc je ognjevit krščanski socialc in pokaže ob mnogih prilikah svojo krščansko socialno ljubezen do delavstva. In tako jo je pokazal tudi ob priliki odpiranja predora Rudolf, ki so ga morali 1. 1903 meseca septembra zaradi ognja zapreti, zdaj ga pa drugič odpirajo. Pri tem delu je zaposlenih 24 delavcev. Ti delavci hodijo na severni strani iz kripe (šale), kadar gredo na delo in kadar gredo z dela, se vračajo tudi po tej strani domov. To pa je bolelo blago, delavstvu naklonjeno srce krščanskosocialnega strelnega mojstra Šurca. Zato je šel in je zatožil te delavce gospodu šihnemu mojstru, češ, da bi delavci morali okolo rova hoditi domov. In res je gospod šihtni mojster ugodil tej želji. Ta nespametni ukaz pa delavcem nikakor ni šel v glavo, saj so že tako vsi pijani tistega slabega zraka in po končanem delu pa naj bi še letali okolo rova, preden bi našli pravo pot. Zategadelj so šli k gospodu ravnatelju in mu obrazložili vso zadevo ter ga prosili, da bi se smeli na severni strani ven voziti. Gospod ravnatelj je delo pregledal in je zrak kontroliral, nato je dal storiti na tistem kraju potrebna popravila in je delavcem dovolil, da se lahko vozijo na severni strani iz rova. Dne 24. julija pa pridejo ti delavci k rovu in gredo kar na šalo in zahtevajo, da se ven peljejo. Tu pa prileti objestni strelni mojster Šurc in prične razsajati in zmerjati, kdo je delavcem dovolil tu ven se voziti in da ima od šihtnega mojstra zapovedano, da ne sme nikogar ven pustiti. Rudar Salesnik pa mu je povedal, da imajo delavci pri predoru Rudolf dovoljeno od te strani se ven voziti, da Šurc nima z njim nič opraviti in da se bodo zato peljali ven, naj bo kar hoče. Delavci so se peljali ven, Šurc pa je kričal za Salesnikom: „Boš že jutri moral v kancelijo!“ In res, ko pride Šurc iz jame, začne Salesnika tožiti pazniku, da ga noče ubogati, da nima on že nobene pravice in veljave več in vrag sigavedi kaj vse je še spravil užaljeni krščanski socialc na dan. In paznika je zgrabila sveta jeza ob stokanju Šurca in v tej sveti jezi je šel pa je kaznoval Salesnika za eno krono, češ, da je nepokoren. Salesnik pa je šel h gospodu ravnatelju in mu je razložil, da je bil kaznovan zato, ker se je ravnal po njegovem ukazu. Gospod ravnatelj je kazen seveda razveljavil. Sploh Šurc vedno sekira delavce in jih hoče komandirati. Mi temu krščanskemu priganjaču resno svetujemo, naj opusti svoje tako malo krščanske navade!

d **Kotredež.** Menda ga ni izlepa rudnika, kjer bi se slišalo toliko pritožb kakor o Kotredeškem. Varstvene razmere so zanemarljive, delavci pa se priganjajo kakor sužnji. V tem oziru se zlasti odlikuje gospod obratni vodja Hinek, zdaj pa je začel pobirati za njim stopinje še gospod Kiefer. Kako velika je naklonjenost gospoda Kieferja ubogemu, izmozganemu rudarju, o tem nas jasno pouči sledeči slučaj. Rudar Martin Ribič je delal že čez 20 let v rudnikih. Rudniškemu kapitalu je žrtvoval svojo mladost in svoja moška leta. Kljub vsem naporom pa je bil še precej čvrst in popolnoma sposoben za jamsko delo. Tu pa se je blagi gospod Kiefer menda zaklel, da mora na vsak način uničiti temu revežu vse moči. Ribič je delal tesarska dela v jami. In gospod Kiefer si je vedno prizadejal in ukrepal tako, da je moral Ribič delati na najbolj nezdrukih mestih, kjer je mnogo vode. Ako je delal Ribič s tovarišem na suhem kraju, že se je pojavil zli duh gospoda Kieferja in ga je ločil od tovariša iz zdravega kraja, pa ga je poslal v vodo. Ako je končno Ribič na mokrem kraju prišel tako daleč, da je delal na suhem, glejte, zopet je posegel vmes gospod Kiefer in ubogi rudar je moral hočeč nočeš zopet v vodo. Zastonj se je revež izgovarjal in prosil, da bi ostal na suhem, ker je star in mu torej preje škoduje nezdravo delo. Na njegove prošnje je odgovoril gospod Kiefer s temi blagoslovnimi besedami: „Saj si star, tebe ni škoda!“ In še drugače je pokazal gospod Kiefer svoje sovraštvo do starega rudarja. Kadar je namreč videl, da bi imel bolje zaslužiti, pa ga je vzel od tistega kraja proč in ga privedel slabšem, samo da mu je skvaril zaslužek. S takim sramotnim početjem se je temu gospodu res posrečilo, da je Ribiču uničil zdravje in da mora iti v predčasni pokoj. Revež je zdaj ves poln mučnega revmatizma, oči so mu oslabele. Radi bi vedeli, s čem se je Ribič svojemu mučitelju tako zameril, ko je bil vedno z gospodi vljuden in je bil pridem delavec. Pa morda vendar ne s tem, da si je hotel ob nedeljah privoščiti počitka in torej ni vselej šel na delo, kadar mu je dejal gospod Kiefer? Vsekako bi mi gospodu Kieferju nujno svetovali, naj opusti take netaktne brezobzirnosti napram delavcem, ki so vsaj toliko tudi ljudje kakor kak rudniški uradnik. Sicer je žalostno, da ga moramo na to šele opozarjati, kar bi mu moral že povedati čut človekoljubnosti! Ali pa morda gospod Kiefer tega čuta ne pozna? Potem pa uaj pazi, da se ga ne bo moral učiti na način, ki bi mu bil morda zelo neprijeten!

Razne stvari.

r Podjetniki so vedno nedolžni! Na stotine rudarjev je izgubilo svoje življenje pri ne-
zgodi v rudniku Radbod (Nemčija), v brezmejno
bedo so bile pahnjene njih družine. Toda to sto-
terno zločinstvo izvršeno nad rudarji je
ostalo nekaznovano, podjetnike in njih pomagače,
rudniške uradnike ni doletela niti najmanjša kazen
zaradi ogromnega umora. Preiskavo proti 44 rud-
niškim uradnikom, obtoženim zaradi strahovite
nezgode, je kazensko sodišče v Münstru ustavilo
in zdaj prinaša kapitalistično meščansko časo-
pisje utemeljitev, zakaj se je proces ustavil. Po
tej utemeljitvi so morilci v Radbodu nedolžni
kakor novopadli sneg, vsa očitanja so neresnična.
Za zračenje se je dobro skrbelo, premogovni prah
ni igral nobene vloge pri eksploziji, vodovod je
bil popolnoma v redu, rešila dela so se prav-
ilno vodila, skratka, vse je bilo v najlepšem
redu; mrtva trupla so bila najdena v takem sta-
nju, da je popolnoma upravičen sklep, da so ru-
darji takoj našli smrt zaradi strupenih plinov.
Samo tega dejstva ne more utemeljitev utajiti,
da se je zgodila strahovita razstrelba, ki je uni-
čila na stotine delavskih življenj. Toda po mne-
nju sodišča in meščanskega časopisja se dela
uradnikom in podjetnikom velika krivica, ako se
jim očita, da so oni zakrivali nezgodo. Zares
čudež, da ta gospoda ne pravi, da so rudarji
sami zakrivali nezgodo. Mrtveci so mrtvi, njih
vdove in sirote naj žive bedno življenje in ker
podjetniki in njih pomagači vidijo, da se jim nič
ne zgodi, bodo mirno zanemarjali še nadalje vse
varnostne naprave, tako dolgo, dokler se zopet
ne zgodi nova nezgoda. Potem pa se bo kome-
dija pričela zopet od začetka, nabirali se bodo
mili darovi in „proti krivcem se bo uvedla naj-
strožja preiskava“. In kakšne misli mora imeti
rudar, kakor tudi sleherni delavec, o današnji
pravi, kjer se revež za vsako neznatnost kruto
kaznuje, meščanski gospodi pa se ne skrivi niti
las ne, čeprav je zagrešila zločinstvo stoternega
umora? **Razredna pravica!**

r Moloh. Neki angleški list je na podlagi
proračuna raznih držav sestavil sledeči pregled o
stanju vojsk in o vsotah, ki se trošijo za njihovo
vzdrževanje v letu 1911.

	Število vojakov v mirnem času	Število vojakov v vojnem času
Nemčija	622.520	4.146.000
Avstro-Ogrska	425.365	2.265.000
Belgija	43.126	171.000
Kitajska	224.630	1.302.030
Danska	16.600	111.000
Španska	115.692	438.000
Sev. Amerika	81.361	218.000
Francija	608.000	3.869.000
Grška	23.224	90.000
Holandska	33.172	176.500
Italija	242.375	1.214.009
Japonska	225.500	1.005.000
Norveška	12.680	149.000
Portugalska	31.550	379.000
Rumunska	85.310	500.000
Rusija	1.209.696	5.530.000
Srbija	37.261	340.000
Turška	321.000	1.175.000
Bolgarska	56.606	400.000

	Stroški v angleških funtih šterlingov
Nemčija	42.128.971
Avstro-Ogrska	31.108.100
Belgija	2.397.000
Kitajska	11.698.433
Danska	1.245.000
Španska	5.712.945
Sev. Amerika	25.359.814
Francija	34.886.019
Grška	926.000
Holandska	2.495.000
Italija	14.916.589
Japonska	8.900.995
Norveška	766.000
Portugalska	1.997.947
Rumunska	2.352.366
Rusija	55.891.194
Srbija	1.041.735
Turška	11.604.187
Bolgarska	1.592.818

Skupaj 257.021.113

Skupni izdatki za militarizem v omenjenih
državah znašajo tedaj 257.021.113 funtov šter-
lingov. A to znači izračunano po našem denarju,
da se letno žrtvuje nič manj nego 6.168.506,712
kron, reci: 6 milijard 168 milijonov 506 tisoč
712 kron militarističnemu molohu.

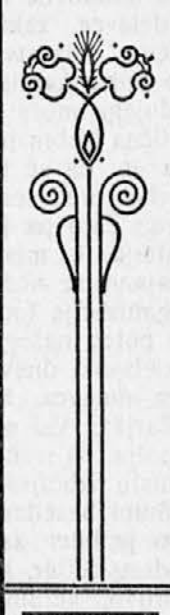
**r Tatvina manjši greh kakor stavko-
kaztvo.** Da ni nobene absolutne pravičnosti,
ampak da stoji sodniki pod vplivom npravnostnih
načel družbe, ki se od časa do časa izpreminjajo,
o tem nas uveri nezaslišani slučaj pri nekem

sodišču v Nemčiji. V rudarskem okrožju Zeitz-
Weißenfels stavkajo rudarji že več kakor četrt-
letje. Neki rudar se je izrazil, kakor da bi hotel
postati stavkokaz; njegov osemnajstletni tovariš
pa mu je rekel: „Ako to storiš, ti starem vse
kosti.“ Za te besede je bil obsojen v enomesečni
zapor, v kljub temu, da preje ni bil še nikdar
kaznovan. Pred vzklicnim sodiščem je skušal
branitelj kazen zmanjšati in je dejal: „Mladi mož
ni ravnal nečastno, njegove besede pričajo o
plemeniti razredni zavesti, kakor jo kažejo tudi
zdravniki.“ Instanca pa se ne more omisliti v
dušno življenje stavkajočih delavcev. Kazen je
obstala, kakor je bila določena. Najlepše pa je,
kako se je razsodba utemeljevala. Predsednik so-
dišča je namreč dejal: „Gotovo ne bomo ob-
sodili mladega človeka, ki zagreši tatvino, kar
na enomesečni zapor; toda tatvina ni
tako velika zlo kakor če kdo ovira
koga drugega, da bi opravljal svoje
pošteno (?) delo.“ Torej: ostra beseda, ki
jo izreče delavec proti izdajalcu je hujša kakor
— tatvina. To je razredna justica v vsej svoji
slavi!

r Zakon o deseturnem delu v Srbiji. Se-
dem let je proletariat v Srbiji vodil boj za skraj-
šanje delovnega časa od 12 na 10 ur in za pravno
varstvo. V soboto, 15. t. m. je stopil v Srbiji v
veljavo zakon, ki daje delavstvu vsaj nekaj pravic.
Novi zakon je sicer površen in nepopoln v mar-
sikaterih določilih in srbske delavske organizacije
bodo morale napeti vse sile, da dovedejo sedanj
pomanjkljivi zakon do kolikor možne popolnosti.
Novi zakon ne določa popolnoma fiksno delov-
nega časa, definitivno ne odreja obrtnih nad-
zornikov. Zelo pomanjkljiv je tudi ta zakon glede
ustanavljanja bolniških blagajin in zavarovalnic
zoper nezgode. Ta zakon je splošen in splošno
se v njem določa delovni čas v delavnicah in
tovarnah na 10 ur, v trgovinah pa ne sme pre-
segati 11 ur. Strokovne organizacije v Srbiji so
povodom veljavnosti tega zakona organizirale
stalne, vsak dan poslujoče revizijske komisije, ki
imajo nalogo strogo paziti na to, da se zakon
izvršuje. Te komisije nadzorujejo vsako jutro,
opoldne in zvečer po vseh delavnicah, tovarnah
in podjetjih izvrševanje zakona. Posebno stroga
kontrola se izvršuje glede deseturnega delavnika.

r Kapitalistična pleteta. Iz Keflaha po-
ročajo: Koliko srca imajo večinoma kapitalisti za
delavce, se je pokazalo pri pogrebu nesrečnih
žrtev eksplozije v Puchbachu. Lastniku smod-
nišnice Kriechbaumu in njegovemu kompanjonu
Vadlavu ni prišlo niti na misel, da bi bila po-
skrbela za pogreb, kakršen bi se spodobil med
civiliziranimi ljudmi. Za Schreiberja pa in
Reinischa so skrbeli v bližini stanujoči starši in
sorodniki. Ali Langovim in Hoinigovim sorodnikom
se ni niti naznanila posledica nesreče. Lang ima
sestro v Gradcu, enega brata v Ameriki, enega
pa ne daleč odtod za hlapca. Hoinigovi sorodniki
so na Koroškem. Obvestila niso dobili nobenega.
Da so prišli udje ponesrečenih v mrtvašnico, je
poskrbela zdravstvena oblast. Za Langa in Hoi-
niga ni imel nihče venca. Pač pa sta dobila
krste, ki so bile naravnost nesani tarne, ker so
kazale po dva centimetra široke špranje. Niti
nosilci niso bili naročeni. To se je tem hujše
občutilo, ker so razmesarjeni udje že začeli gniti
in se je razširjal neznosen smrad. Seveda — čemu
bi se podjetnik brigal za take reči? Saj pieteta
nič ne nese!

r Perilo bo dražje. Avstrijski tovarnarji
perila so sklenili s 1. avgustom t. l. povišati cene
moškemu perilu. Pri ovratnikih, manšeta in na-
prsnikih se povišajo cene za 10 odstotkov.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh
življenskih potrebščin
kakor tudi manufak-
turnega blaga po naj-
nižjih cenah.

Občno konsumno društvo v Zagorju

prodaja specerijsko in manufak-
turno blago po najnižjih tržnih
cenah, daje koncem vsacega leta
še dividende članom, član lahko
postane vsak. Vstopnina 2 kroni,
delež 40 kron, ki se ga lahko
plača po obrokih.

Občno konsumno društvo v Idriji

priporoča svojim članom bogato zalogo
vsakovrstnega blaga. Društvo ima na
izbiro **moške narejene obleke** po
najnovejši modi, **ženskega blaga**
vsake vrste, **slamnike za moške in**
otroke itd. Vse po jako nizki ceni. Pri-
dite in kupujte, kajti v lastni prodajalni
ste najboljše in najcenejše postreženi!

Kosumno društvo rudarjev v Hrastniku

priporoča

svojo bogato zalogo
špecerijskega in manufaktur-
nega blaga, kakor tudi čevlje
za otroke in odrasle.

Vse po jako nizki ceni.
Delavci! Dolžnost Vaša je, da podpirate
svoje podjetje. Član lahko postane vsak.

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke opremljena
z najnovejšimi stroji. Gospode pekarje,
mocarje in trgovce vabim, da poskusijo
drože domačega izdelka. Od štirih kilo-
gramov naprej pošiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica
žitnih drož.

Maks Zalokar,
Ljubljana.

I. Jax & sin
Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo
bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastonj in franko.

Priporočamo našim
-- gospodinjam --

== iz EDINE Slovenske Tovarne v Ljubljani. ==

Izdajatelja in zalagatelja Ignacij Sitar in Martin Repovš. — Odgovorni urednik M. Čobal v Zagorju. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani.